

Waardevol Tiel

Werkgroep voor cultuurhistorie
en leefomgeving

UITGAVE SEPTEMBER 2026 NO. 8

WAARDEVOL TIEL
voortzetting van
Milieuwerkgroep Tiel

www.waardevoltiel.nl

Voorzitter:
Arnoud Reijnen

Secretaris:
John van Mil
De Kranshof 86
4005 DC Tiel
john@vanmil-tiel.nl
06-53757004

Penningmeester:
vacant

contributies/donaties
ING betaalrekening:
NL17INGB0003386081

t.n.v.

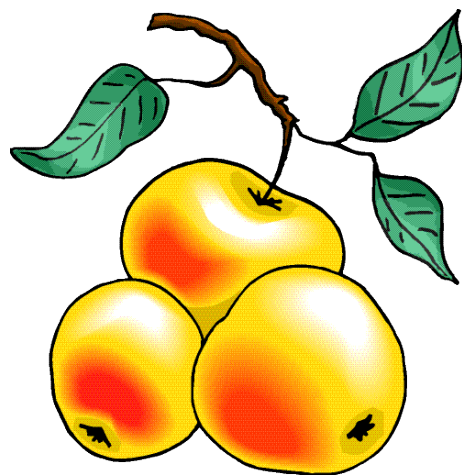
“WAARDEVOL TIEL”
werkgr cultuurhistorie/leefomg.
te Tiel
BIC : INGBNL2A

Info en contact:
waardevoltiel@gmail.com

Redactie: Ton Schiltmans

Wethouders van eigen bodem? Of van over de grens?

Met het politieke steekspel dat bij de coalitievorming in onze gemeente aan de orde is, willen wij ons als Waardevol Tiel niet bezig houden. Maar de vraag of de wethouders uit de eigen gemeente moeten komen of juist niet, is wel iets wat onze vereniging raakt. Wij hebben namelijk per definitie heel veel, ja zowat alles, met de Tielse politiek te maken. En waar het om gaat is dat enkele partijen vinden dat de wethouders van eigen kweek en bodem tijdens hun bestuurstaak hier en daar een smetje hebben opgelopen en het daarom de voorkeur verdient om van elders kraakheldere en geheel ontsmette vakmensen als nieuwe wethouders aan te stellen. Dat vinden andere partijen dan weer helemaal niets, want wethouders van buiten zullen maar heel weinig van onze gemeente afweten. Kennis die volgens hen alleen valt op te doen wanneer je er jarenlang hebt geleefd en gewerkt. Nu, daar valt iets voor te zeggen, want als het over de materie gaat waar onze club zich mee bezighoudt, dan is onze ervaring dat het met die kennis bij wethouders van buiten beroerd is gesteld. Maar ja, met die kennis was het bij getogen en soms ook geboren Tielse wethouders niet veel beter. In ieder geval heeft het wat jaren in ons meer dan vijftigjarig bestaan geduurd voordat wij serieus genomen werden. “Waardevol Tiel? Wat is dat eigenlijk voor een club?” hebben wij een getogen wet-

houder horen zeggen. En de uitspraak van een andere wethouder van eigen bodem, zonder dat hij op het vraagstuk inging:” Waardevol Tiel kan wel zoveel willen.” En ooit was er een wethouder van eigen bodem die verbluft uitriep, na het bijwonen van een door Waardevol Tiel georganiseerd symposium:”Dat wist ik niet, dat wist ik allemaal niet!” En dan waren er nog twee in Tiel geboren wethouders die respectievelijk een monumentaal schoolgebouw vol historie liet slopen en een middeleeuwse steeg liet dichtbouwen. Daarentegen kunnen we stellen dat we de laatste jaren lang niet ontevreden zijn over onze wethouders binnen een gemengd college. We kregen niet voor alles hun handen op elkaar, maar er is waarachtig het meest degelijke monumentenbeleid gevoerd sinds de oorlog. En ook bespeuren wij heel wat meer aandacht voor ons kwetsbare landschap, hoewel daar ook wat ernstig mis dreigde te gaan. Misschien heeft die kentering te maken met de symposia van de Oudheidkamer, of de cursus Tielologie, die de laatste jaren veel cursisten trok. Daarom: wethouders van buiten? Dan eerst de cursus Tielologie volgen, alle routes van het de Tielse gidsgilde meelopen, minstens twee jaargangen van ons maandblad Waardevol Tiel gaan lezen, een fietstocht door het Lingelandchap onder deskundige leiding maken en over dat alles met succes een examen afleggen. En wethouders van eigen bodem? Daarvoor geldt hetzelfde. Zijn er modules die deze wethouders al gemaakt hebben, dan kunnen zij daarvoor dispensatie krijgen, maar dat ontslaat hen niet van het maken van een volledig examen. Een lidmaatschap van onze club of van de Oudheidkamer is een pre. Dat alles zou overigens evenmin verkeerd zijn om aan ieder nieuw raadslid op te leggen.

Werkbezoek Heemschut

Nieuwsgierig geworden door het nieuws over de grote Tielse inhaalslag voor toewijzing van de monumentenstatus, bracht de Gelderse commissie van Erfgoedvereniging Heemschut onlangs een werkbezoek aan onze gemeente. Het ging dan ook om niet minder dan tachtig panden die dit jaar in Tiel een beschermde status kregen. Die hoopvolle ontwikkeling wilde de commissieleden wel eens nader beschouwen. Dat deden ze onder deskundige en enthousiaste leiding van Peter Schipper, die hen de pareltjes van met name de wederopbouwarchitectuur liet zien. Daar is Tiel, waar door de oorlogsschade zeer veel historische panden verdwenen, in zo’n ruime mate van voorzien, dat het de stad een bijzondere en unieke identiteit heeft gegeven. Dat maakte indruk op de commissieleden, die verheugd waren te zien hoe de cultuurhistorische waarde van deze relatief jonge, maar zo bijzondere architectuur in Tiel wordt omarmd en beschermd.

Waardevol Cultuurlandschap

Wie het landschap van de Linge vanuit de lucht zou beschouwen, er vanaf Doornenburg tot Gorinchem overheen zou vliegen, zou, voor wie er oog voor heeft, een bijzonder verschil opvallen tussen het bovenstroomse deel tot Zoelen en het benedenstroomse vanaf Zoelen. Het bovenste deel, ofschoon fraai in het land-

schap liggend, zou toch wat minder bijzonder lijken dat het onderste deel van de Lingestroom. Misschien ietwat saaier zelfs. Want hier zie je niet die uitbundige meanderingen die het benedenstroomse zo kenmerken, terwijl de hoogteverschillen van het aanliggende landschap daar, gevormd door oude oeverwallen en stroomgeulen van de ooit ongetemde rivier, er evenmin te vinden zijn. Dat bovenste deel, vanaf Doornenburg tot Zoelen mag feitelijk dan ook de naam van rivier niet dragen. Het is wel beschouwd een afwateringskanaal, in de veertiende eeuw met schop en kruiwagen gegraven ter verbetering van de daar liggende landbouwgebieden. Overigens wordt vermoed dat er daarbij wel gebruik werd gemaakt van in het tracé liggende delen van bestaande waterlopen, want het is geen rechttoe rechtaan kanaal. Wellicht dat bijvoorbeeld in de omgeving van Elst, waar nog delen lagen van een oude zijtak van de Rijn, die mogelijkheid is toegepast. En zo ontstond de langste binnenlandse rivier van Nederland.

Het deel van de Linge dat in geologische zin een echte rivier mag heten, begon niet bij Zoelen, maar in wat ooit de Oude Haven was in Tiel. Die haven, gelegen op de plaats waar nu het gelijknamig parkeerterrein ligt, was daarvoor het eerste deel van de met Waalwater gevoede rivier de Linge. Een haven werd het pas toen de Brabantse hertog de rivier in de veertiende eeuw liet afdammen op de plaats die nu de Voorstad heet.

Reden daarvan was waarschijnlijk het steeds hoger wordend niveau van de Waal als gevolg van indijking en ontbossing.

Door die afdamming kreeg

het deel van de Linge tot Zoelen nauwelijks nog water. De bedding versmalde met tientallen meters en direct achter de dam veranderde hij in het oostelijk deel van de stadsgracht, dat tevens een aanlegplaats voor schepen werd, de Lingehaven. Verder richting Zoelen ving de bedding nog wat waterafvoer uit het aanliggende landschap, maar de krachtige en nogal eens gevaarlijke stroming die het Waalwater teweeg moet hebben gebracht, veranderde in een kabbelend stroompje, genaamd De Dode Linge.

Rond de Dode Linge is daarna veel veranderd, maar aan de contouren in het aanliggende landschap valt haar geschiedenis nog af te lezen. Wat de benedenstroomse Linge ook heel bijzonder maakt is dat hij ouder is dan de Waal, maar ook honderden jaren deel van de Waal heeft uitgemaakt in een periode waarin de Lingebedding al het water van de Waal naar de Merwede bracht en zowel Tiel als Wamel op dezelfde oever lagen. Hoe dat kwam is in de uitgave van juni dit jaar al eens uitgelegd. Maar waar het op neer komt is dat, in tegenstelling tot het bovenstroomse deel van de Linge, De Dode Linge met de benedenstroomse Linge een oeroude rivier vormt, waarvan de geologie over het gehele tracé van Tiel tot Gorinchem volop in het landschap zichtbaar is. Ook was het ooit, in een tijd dat

wegen nauwelijks begaanbaar waren of ontbraken, een belangrijke handelsroute voor de scheepvaart tussen die twee steden en ook Utrecht, dat te bereiken was via de Soel en de Rijn. Deze bijzonderheden maken dit deel van het Lingeland-schap nog extra boeiend in vergelijking met het zeker ook mooie, maar ietwat minder interessante landschap van het bovenstroomse deel. Daarom verdient in onze optiek het gehele gebied van de Linge, vanaf Doornenburg tot Gorinchem, weliswaar een bepaalde mate van bescherming, maar met het accent op het benedenstroomse deel. Die bescherming is er wel, maar erg gefragmenteerd. Soms sterk in de vorm van een stukje Natura 2000 gebied, soms zwak als het hier en daar in het Nationaal Landschap ligt, waar de Provincie nogal gelaten mee om lijkt te gaan, of als Waardevol Agrarisch Landschap, waar de gemiddelde gemeenteraad korte metten mee maakt als dat zo uitkomt. En nu lijkt het er op dat er ook een stukje Waardevol Cultuurlandschap bij komt. Zo staat het tenminste in het concept van de Nota Ruimte van de rijksoverheid, als gevolg van een initiatief van de provincie Utrecht. Die heeft er op voorhand voor gepleit om het Utrechtse deel van de Linge bij Leerdam, in de gemeente Vijfheerenlanden, met die status in de conceptnota op te nemen. Ondanks het verzoek daartoe door de Vereniging tot Behoud van het Lingeland-schap, wilde de Provincie Gelderland die steun voor het Gelderse deel niet verlenen. Daar was men van mening dat het voortbestaan van de Linge als waardevol landschap voldoende ondersteund wordt in het Gelderse beleid en dat van het Waterschap: de Gelderse Omgevingsvisie, de Streekgidsen, groenblauwe dooradering van het landelijk gebied en de Watervisie. Nu zal de voortstroming van het water binnen de Lingeoeveren inderdaad wel gewaarborgd zijn en in goede handen bij het Waterschap, hoewel wij graag een afgesneden bocht in de Linge bij Drumpt weer hersteld zouden willen hebben. Maar wat bij de Provincie als 'voldoende ondersteuning' geldt is ons niet duidelijk. In ieder geval heeft Waardevol Tiel bij het begrip voldoende blijkbaar een andere maatlat dan de Provincie. Overigens heeft de Regio Rivierenland de zienswijze van de VBL wel ondersteund, evenals Waardevol Tiel uiteraard. Of die bemerkingen alsnog in het concept zijn opgenomen is onzeker. Uiteindelijk zal de tweede kamer zo mogelijk voor de jaarwisseling over de definitieve versie van de Nota Ruimte beslissen.

Komende vergadering donderdag 17 september.

Aanvang 19.30 uur. Plaats: Kerkstraat 32.

Volgende vergaderingen dit jaar.

Donderdag 15 oktober.

Donderdag 19 november.

Donderdag 17 december.